

NOUĂ REVISTĂ ROMÂNĂ

SECTIA DE ISTORIE
ACADEMIEI R. P. R.

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL.

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

REDACTIA SI ADMINISTRATIA :
Bucuresti, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 9)
Telefon 30 11

In luna de un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
„ „ „ „ grase luni „ „ „ 6 „
In strinditate de un an „ „ „ 12 „

Director : C. RADULESCU-MOTRU

DIRECTIA : Bulevardul Ferdinand 55
Telefon 8'66

Profesor la Universitatea din Bucuresti

No. 1

DUMINICĂ 4 NOEMBRIE 1912

Vol. XIII

NOUTAȚI

....

Un factor puternic... regăsit : forța morală.

Războiul balcanic, între multe surprise pe cari ni le-a adus, ne-a adus și descoperirea forței morale, ca un factor important în viața popoarelor. Ce ar fi putut săvârși popoarele balcanice, fără ajutorul forței morale, care le-au împins să braveze baionetele turcești? Fără forța morală a popoarelor aliate, Turcia ar fi încă stăpână pe Balcani.

Forța morală a fost totdeauna recunoscută de oamenii cu judecată; numai că judecata este foarte adesea iutunecată, așa că rămân puțin oameni cari să o aibă.

În vremile din urmă, propaganda materialismului filosofic ajută și de propaganda internaționalismului socialist, înălăturaseră aproape cu totul forța morală din precupațiunile popoarelor. Convinsul socialist, ca și convinsul materialist, considerau forța morală ca un rezultat secundar al bunei stări materiale a societății. Mai întâiu trebuiesc, ziceau ei, prefacerile cerute de stomac și pe urmă vin dela sine idealurile moralei...

Războiul balcanic a probat contrariul. Stomacul popoarelor balcanice ar fi putut ușor să se acomodeze cu Turcia, fără a mai declara război. Nu s'a acomodat însă așa ușor cu Turcia inima popoarelor creștine din Balcani.

Forța morală, ca factor important al războiului în genere îl recunoscuse și Napoleon. Avuseseră ocaziune să-l recunoască și Rușii, de când cu războiul cu Japonezii.

Acum, forța morală se impune până și celor mai orbi de judecată.

Un popor fără ideal poate vegeta, dar nu poate trăi. Căci a trăi înseamnă a înainta, a cuceri.

Acum, cu recunoașterea forței morale ca un factor important în viața popoarelor, va trebui și noi Români să modificăm câte ceva din deprinderile și din legile noastre.

Mai întâi, va trebui să dăm în educațiunea tinerilor vârstare o mai mare atențiune funcțiunilor sufletesti. Ne trebuiesc caractere, înainte de a dori ori și ce altceva!

Poate că am făcut rău suprimând exercițiile militare din școli: Ne-am speriat prea repede de brutalitățile unor instructori pensionari și ca să ne scăpăm de șoareci am dat foc moriei întregi. Am condamnat educația militară pe, deaîntregul, din cauza unor mici inconveniente.

Este vremea să nu mai fim pripitiți, și să nu ne mai speriem de toate fleacurile. Parlamentul viitor va trebui din nou să examineze rolul pe care-l poate avea instructorul militar în școală.

În moravurile noastre politice și sociale ni se impun, de asemenea, multe modificări.

Cultivarea sentimentului patriotic și național să se așeze la temeliea vieții noastre de stat. Nu este vorba, bine înțeles de patriotismul de clasă, sau de naționalismul antisemit. În sentimentele nobile nu poate intra ura, fie sub ori și ce formă ar fi aceasta. Va trebui să fim patrioți și naționaliști, gândindu-ne la binele neamului și nu la răul vecinului.

D-l I. Brătianu, șeful partidului liberal, dă în aceste momente grele un bun exemplu, pe care nu-l putem îndestul recomanda. În mijlocul discuțiilor de bucatărie politică, și încă într'o întrunire de club, unde de obicei se socotesc micile avantaje ale fiecărui partizan politic, dânsul are curajul să subordoneze totul realizării idealului și să spună următoarele:

Preocupările noastre actuale, a spus d. Ion Brătianu, comportă diferite feluri de acțiuni. Este și o acțiune diplomatică, este și o acțiune politică, care incumbă în primul rând guvernului. Dar pe deasupra tuturor preocupările noastre comportă o acțiune pe care nu o pot face decât Românii în întregime lor: e o acțiune de rededeptare a conștiinței naționale. Forțele popoarelor desigur sunt în raport cu întin-

derea suprafețelor în care ele sunt cuprinse și cu numărul cetățenilor, dar mai ales sunt în raport și cu cantitatea de energie națională, care e cuprinsă în sufletul cetățenilor.

„Nu trebuie desigur să ne îmbătăm cu credința falacioasă că putem face cu ușurință tot ce poate fi în dorințele noastre. Nu trebuie însă nici să ne deprimăm ignorând facultățile puternice ale poporului nostru. Avem un lezaur mare de forțe naționale.

Fără îndoială suntem în ajunul unor mari prefaceri, dar prefaceri de altă natură de cât acele de până acum.

Am regăsit cuvintele prin care se exprimă un mare adevăr. În curând vom regăsi și faptele, și atunci vom ajunge să ne găsim pe noi înșine. — A. C. C.

O Academie comercială

Noul ministru al Industriei și Comerțului e un economist bine cunoscut la noi și în străinătate, prin conferențele sale ținute la Viena și Paris, și prin activitatea sa publicistică în revista sa proprie *Le Mouvement Économique* ca și prin alte reviste apusene. Cititorii *Nouei Reviste Române* îl cunosc și din colaborarea sa aci; astfel își pot aminti articolul foarte relevant pe timpuri despre „Convenția comercială cu Austro-Ungaria“.

De curând, d. N. Xenopol a luat inițiativa unei Academii Comerciale la noi. Asupra acestei inițiative de o deosebită importanță pentru învățământul nostru public, ca și pentru propășirea noastră economică, găsim, în *Opinia* din Iași un interviu cu noul ministru, din care culegem mai la vale părți interesante:

„Cred că a venit vremea, spune d. Xenopol, să dăm o nouă îndrumare tinerilor care termină liceul sau care au terminat școlile comerciale pe care le avem. E timpul să creem un învățământ comercial superior, unde absolvenții să poată dobândi titluri echivalente cu cele pe care le dau facultățile de drept, de științe, etc., și care să pregătească tinerimea în așa mod, încât să poată fi utilizată în marile întreprinderi industriale și comerciale din țară.

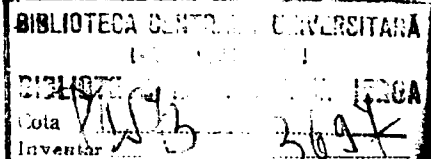
„Cu avântul pe care îl ia industria la noi în țară, se cer din zi în zi mai mulți tineri cu cunoștinți solide de limbi străine. Numeroșii noștri licențiați în drept, cu pregătirea lor insuficientă în asemenea materie, nu le pot fi de nici un folos. O Academie sau o Universitate comercială, care ne va da în fiecare an un număr de licențiați în științele comerciale, posedând limbile germană sau engleză, va utiliza energii care acum sunt pierdute, și va fi de mare folos tuturor societăților comerciale și industriale care se plâng că nu pot găsi printre Români, tineri bine pregătiți. O asemenea școală nu numai că va ridica nivelul studiilor comerciale la noi, dar va ridica însuși prestigiul comerțului, și va contribui la dezvoltarea economică a țării. Eu cred că trebuie să lucrăm cu cea mai mare intensitate, de-acum înainte pe terenul comercial și industrial, căci situația noastră geografică ne impune să ne dezvoltăm repede pe toate căile, cu cea mai mare intensitate.

„Trebuie apoi, continuă d. Xenopol,—ca comercianții și industriașii noștri să fie oameni culiți și întreprinzători, căci numai cultura și cunoștințele pot deschide orizonturi noi și îndrumă energiile pe căi nebătute. Trebuie să creăm o lume nouă, care prin activitatea, luminelor și spiritul ei de inițiativă să asigure României preponderența economică în Orient.

Organizarea Academiei Comerciale va fi absolut autonomă; iar conducerea ei o va avea un consiliu de administrație, compus din reprezentanții Camerei de Comerț și din reprezentanții marilor instituțiuni comerciale și industriale din țară.

Absolvenții academiei vor fi preferiți în toate instituțiile cu caracter economic și financiar, cari depind de stat“.

Aceasta va fi noua *Academie Comercială* pe care o dorește d. Nicolae Xenopol.—

ACTUALE

Publicăm articolul de față al distinsului nostru istoric și academician Domnul A. D. Xenopol, în care Domnia-Sa își expune păreri proprii, pe cari Direcțiunea Noului Reviste Române deșeu le însușește, dar le prețuește pentru lumina originală pe care o aruncă în discuțiunea deschisă azi în jurul evenimentelor.

RĂZBOIUL DIN BALCANI

I

După ce Turcii înspăimântaseră Europa prin un avânt cuceritor care greu și-ar găsi perechea în istoria neamurilor, dela o vreme puterile lor supra-încordate începură a slăbi și, după ce în 1683, prin înconjurarea Vienei, ei ajunseră în inima Europei, începură a da înapoi și apucară pe clina coboritoare a evoluției care până atunci îi urcase în vârful muntelui. Fără a voi să refacem istoria dărăpănării împărăției turcești, amintim numai loviturile cele grele pe cari ea le primii atât dela Austria și Veneția cât și mai ales dela Rusia care nu încetă un moment de a pândi pe dușmana sfintei Cruci și de a smulge una câte una nestimatele care împodobeau strălucita ei coroană de altădată. Rădicătorul cel mai puternic înfipt în temeliiile Turciei pentru a o răsturnă, a fost în mâna Rusiei, identitatea ei de religie cu supușii creștini ai împărăției mahometane.

Fără a privi la scopurile egoiste sau ambițioase ale Rusiei care a căutat totdeauna să supui popoarele ce le emancipă de sub jugul turcesc, este netăgăduit că loviturile date de dânsa colosului de altădată al Otomanilor a desfăcut pe rând din trupul lor: Grecia, Țările române, Serbia și Bulgaria, pe lângă Muntenegru care se menținuse într'o jumătate de neatărnare în toate timpurile. Aceste organisme politice ajungând, în urma unor intervenții europene, neatărnate de împărăția otomană, luară pe seama lor moștenirea de ură lăsată de Ruși în sufletele lor, și începură de acuma înaintea a lovi în fosta lor stăpână, pentru a scoate de sub ghiarele ei crâmpiele de popoare de aceeaș rasă și limbă cu ele ce mai rămăseseră sub dânsa.

Aceste lovituri fură date însă izolat, când de unul când de altul din statele balcanice, până când acuma la sfârșit patru dintre ele: Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Grecia, își dădură mâna pentru ca, prin o acțiune comună, nu numai să emancipeze pe naționalii lor rămași sub stăpânirea otomană ci să răstoarne însăși această stăpânire, trimitând pe Turci înapoi în Asia, de unde au venit.

În această marea succesiune de căderi treptate, de slăbire continuă, de retragere înaintea valurilor năvălitoare, ochiul istoricului nu poate vedea decât manifestarea atotputernică a unei evoluții coboritoare, mult mai neoprită decât cea care împinge popoarele spre înălțimi; căci dacă în acest din urmă caz,

nu este sortit tuturor să se urce pe piscuri, căderile nu se opresc decât în fundul prăpăstiilor. În contra mersului evoluției e zadarnică orice încercare de luptă. Nu e vorbă că împotrivirea poate să rețină pentru câțva timp masa în mișcare pe repedele povârniș; dar că să se oprească pentru totdeauna căderea odată începută, acesta este un vis ce nu se poate coborî nici când în aveau lucrurilor.

Poate Europa să aibă cel mai mare interes la păstrarea organismului descompus al împărăției mahometane. Evoluția a rostit de mult osândirea ei la moarte; căci moartea este sădită în însuși miezul poporului turcesc, prin mintea încleștată în rasa ce o reprezintă, un element care astăzi a rămas ca un product al unor vremi trecute în vremile de lumină, de civilizație și de progres reprezentat prin rasele arice europene. Sunt două lumi deosebite: cea închisă între pereții țidvei turcești: întunecată, fatalistă, dușmană a oricărei ginți străine și desprețuind munca, libertatea și egalitatea — și globul de aur ce strălucește pe fruntea civilizației europene și care răsfrânge razele sale în toate direcțiile.

Văzuseră bine Turcii că viitorul lor nu putea fi asigurat decât distrugând mentalitatea europeană, principiu pe care ei îl formulau în cugetarea lor fanatică, prin aceea că vor ajunge „să dea calului Sultanului ovăs din Pistolul Sfântului Petru din Roma“. Și în tr'adevăr mentalitatea europeană și cea turcească sunt tăgada desăvârșită una a alteia. Una trebuie să distrugă pe cealaltă, și fiindcă mințile sunt prinse de corpuri, problema devenea, că sau Turcii să cotopească toate statele Europene, sau ca Europa să zdrobească împărăția turcească și să o trimită din nou în Asia de unde a venit. Turcii nu au putut ajunge a da ovăz calului Padișahului în altarul Sfântului Petru; se îndeplinește însă a doua alternativă, cea a respingerei Turcilor din cuprinsul unei părți de lume în care sunt cu desăvârșire străini.

Europa, amestecată în complicații politice foarte încurcate, nu numai că a uitat adeseori menirea ei față cu împărăția turcească, dar chiar și din interese momentane a sprijinit existența ei contra puhoaielor distrugătoare ce o loveau din când în când. Acuma această treabă a fost luată pe mâncă, nu de popoarele mai îndepărtate care văd pe Turci numai prin prisma intereselor lor obștești, ci de însuși acele popoare care, dacă chiar prin organismele lor politice s'au emancipat de stăpânirea turcească, sufer încă îngrozitorul chin de a vedea neamuri de acelaș sânge și de aceeaș limbă cu dânsule suferind jugul nedreptății otomane. Prin urmare pentru noi e lucru limpede și lămurit: Turcia joacă ultima carte, și de sigur că norocul nu va fi pe partea ei, ci pe partea acelor popoare care au dreptul să trăiască. Evoluția îi este protivnică și Turcia trebuie să cadă. Această judecată este cea a secolilor.

II

Nici istoria, nici sociologia, când e vorba de fapte nouă viitoare, nu poate prevedea aceste fapte însăși, ci numai cât întrevedea direcția în care ele au să se desfășoare. Deaceia nu se poate spune de mai nainte care va fi soarta războiului. Atâta numai se poate prezice cu siguranță că Turcia, învinsă sau chiar scăpată de Puteri, va ieși slăbită din acest război. Într'adevăr elementul cel nou ce s'a constituit, pentru a lovi mai cu putere în împărăția otomană, este alianța statelor balcanice. Și dela aceste state va veni, acuma sau mai târziu, peirea statului turcesc din Europa.

Războiul însă, după ultimele știri, nu se poate sfârși decât prin victoria aliaților asupra Turcilor. Lucru din potrivă ar trebui să fie atribuit unei minuni!

Cele patru state balcanice răpunând pe Turci, România se va găsi la o răspântie istorică foarte însemnată, prin adaosul de putere câștigat de cele 3 state dela Sudul Dunărei: Bulgaria, Serbia și Muntenegru; căci afară că prin sporirea stăpânirii bulgărești s'ar amenința provincia noastră sud-dunăreană, Dobrogea, dar apoi prin întocmirea unei ligi balcanice, de care se vorbește. s'ar putea înfăptui în peninsula balcanică, un organism slav, în destul de puternic pentru a arunca un nour asupra soarelui ce ne luminează acuma, mai ales când ne gândim că Rușii ne învecinează dinspre Răsărit și că, într'un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, o Austrie slavă se va întocmi pe desfacerea Austriei actuale, pentru a ne strânge și dinspre Apus.

S'ar părea că din pricina acestei mari primejdii a înghesuirii statului român între trei state slave, purtarea cea mai indicată pentru noi ar fi de a păși cel puțin acuma, când însăși capitala împărăției otomane este amenințată, în ajutorul Turcilor. Se știe chiar mai deunăzi, că Europa eră să ne facă marea cinste de a ne însărcina cu oprirea înaintării Bulgarilor peste limitele învoite.

Noi, credem că a păși în ajutorul Turciei ar fi cea mai mare greșală, pentru motivul că această împărăție mergând spre a ei descompunere, ar fi să ne aninăm un cadavru de picioare.

După cum am arătat mai sus, prezicerea peirei Turciei este sigură, dacă ne luăm după linia de îndegitare a evoluției ei pentru ruină, urmată în aceeași direcție de mai bine de 200 de ani. Nu este niciodată înțelept pentru un popor de a lupta contra mersului lucrurilor care trebuie să se realizeze, sfărâmând toate stavilele împotrivoare, și deci să se alieze cu popoarele ce merg spre decăderea lor.

Chiar dacă Turcii ar ieși învingători fie prin o minune datorită propriei lor încordări, fie prin un ajutor al încurcatei Europe, asemenea celui din 1853, încă acest câștig ar fi numai cât un popas pe clina decăderii lor, și după câțva timp și voiul s'ar restabili din nou, pentru a duce destinele Turcilor în oceanul nimicirii care așteaptă să-i înghiță.

A ajută deci Turcilor ar fi o luptă contra evoluției, adică contra unei puteri naturale și fatale, contra căreia nu se poate opune nimeni până la sfârșit.

Trebuie deci să ne gândim la ce este de făcut când, după toate semnele ce se adună, Bulgarii și cu ei împreună elementul slav va deveni, în locul Turcilor, factorul hotărîtor la Sudul Dunărei.

Nouă ne pare că două sunt mijloacele ce le putem apuca pentru a garantă viitorul nostru.

Mai întâi trebuie să ni se dea o compensare pentru neutralitatea noastră împinsă atât de departe, că nici măcar nu am mobilizat armata noastră. Nu e vorbă, că dacă aveam de gând a rămânea departe de conflictul iscat, bine am făcut chiar în propriul nostru interes că nu am mobilizat; căci dacă mobilizarea nu este urmată de acțiunea războinică, ea numai irosește puterile bănești și paralizează entuziasmul care nu se aprinde decât în momentul de cumpănă, sub boldul primejdiei.

Dar această oprire de a mobiliză a fost cel mai puternic ajutor dat Bulgarilor cari, fiind siguri pe spatele lor, au putut rezezi toate puterile asupra Turcilor. Orice serviciu însă în relațiile internaționale trebuie plătit și istoria întreagă ne stă de față pentru a dovedi acest lucru. Prin urmare și Bulgarii sunt datori să ne încuviințeze o răsplată pentru marele sprijin ce l'am dat cauzei celei mari a poporului lor. Dar ceace trebuie să cerem, nu trebuie să-i sângereze. O simplă rectificare de graniță, în Dobrogea, care să întărească linia noastră de apărare dinspre Bulgaria, în primul loc, cetatea Silistra.

Al doilea mijloc de apărare a statului nostru este schimbarea orientării noastre politice dinspre Tripla alianță și statele cu caracter german către acele slave, chestie la care ne vom hotărî poate foarte greu, din pricina legăturilor în care suntem prinși; dar această plecare către statele slave este o condiție *sine qua non* a mântuirii noastre. Căci nu se poate tăgădui brutalitatea faptelor. Prin victoria elementului slav sud-dunărean, și prin propășirea lui neconținută în sinul Austriei, unde *trialismul* se impune pe fiece zi mai cu putere, s'a sdruncinat echilibrul raselor ce ne înconjoară. Până acuma am stat între două împărății, una slavă — cea *rusească* — alta germană, mai ales prin aceea că e în ascultarea Germaniei, cea *Austriacă*. Dinspre Sud, eră un stat mare neutru, Turcia, și mai multe mici care nu cădeau cu greutate în cumpăna treburilor lumei.

Prin ridicarea elementului slav din Peninsula balcanică, s'a născuț și la sudul nostru un organism slav al cărui viitor, deși necunoscut, se poate întrevedea ca sporind în puteri, ca unul ce se mișcă pe clina suitoare a evoluției. Rusia, de și a fost slăbită până acuma prin zdrobirea puterii ei militare de către Japonezi, a început a se înfiripă din nou și va deveni în puțin timp iarăși puterea cea înfricoșată în-

fiptă pe stăpânirea a 150.000.000 de oameni. Austria pe de altă parte tinde a se preface tot mai mult în un stat federativ slav, și cine știe dacă într'un viitor nu tocmai îndepărtat, nu vom vedea contopite cele trei mări slave, cea de Sud, cea de Apus, ba poate chiar și cea de Răsărit în un singur ocean slav care va căuta să acopere în valurile lui insula românească bătută de dânsul din toate părțile.

Față cu o asemenea perspectivă pe care evoluția de până acuma ne-o arată ca desfăcându-se din cadrul viitorului, ne întrebăm, e bine oare de a gravita tot în jurul soarelui german?

Ca rase, cea germană și cea slavă sunt în adâncul lor dușmane ireductibile una alteia, lucru ce nu cred că se poate tăgădui. Trebuie deci să alegem între amândouă; cu ambele împreună nu putem merge, când ele însăși urmează pe căi divergente.

Viitorul ne arată rasa slavă ca înconjurând crâmpeliul de rasă latină aruncat aici în răsăritul Europei. E bine oare să ascuțim primejdia firească prin o ținută dușmană? Până acuma noi Românii am fost apărați în existența noastră prin rivalitatea împărățiilor vecine ce ne înconjoară. Când aceste împărății se vor contopi într'un singur mare organism slav, fie ca stat unitar, fie în o confederație, nu vom mai putea găsi scăparea noastră în dușmăniile statelor înconjurătoare.

Pentru ce să repetăm greșala ce am făcut-o în 1878 când ne-am opus la cedarea Basarabiei și am adaos numai pe lângă rășluirea ei silită, și dușmănierea Rusiei, cum prea cu înțelepciune a judecat și a avut curajul să o sprijine un singur glas din România, acel al neuitatului Neculai Kretulescu? Vedem cât suntem de curtenii de Rusia; cum Regele nostru a fost numit mareșalul întregii armate rusești, cum capul ministerului rusesc, Sasanoff, sprijine cu cea mai mare energie participarea noastră la congresul viitor care va regula chestia balcanică. Și să nu credem că asemenea arătare de simpatii este datorită din partea Rusiei unei mișcări numai sentimentale. Rusia are marele interes de a ne avea aliați în viitorul război al ei cu Austria; căci a ne avea pe noi aliați este a pleca puternic către ea cumpăna izbânzii.

Pentru ce să nu ne folosim de această plecare a Rusiei către noi, când mai ales ne putem rotunji mult mai mult în spre Apus decât spre Răsărit, și apoi cine știe dacă poate ca preț al cooperării noastre nu vom dobândi înapoi și știrbirea răsăriteană?

În orice caz și ori cum am socoti perspectivele viitorului, căci numai pe directiva liniilor ei îi putem întrezări tainele, cred că singurele căi pe cari putem asigura traiul nostru pentru veacurile ce au să fie sunt:

- 1) Rectificarea graniței Dobrogei ca garanție imediată.
- 2) O înclinare către Rusia ca garanție mai îndepărtată.

A. D. Xenopol

ROMANIA ȘI BULGARIA

Iar ni s'a mai făcut de câteva ori cunoscut și iar s'a desmintit svonul unei mobilizări în România. Faptul acesta, prin sine însuși, spune că regatul vecin nu e cu totul dispus a fi neutral, sau, cel puțin, că în el există o oarecare fierbere în vederea mobilizării. Conduita ziarelor lui ne silește chiar să credem că vecinii noștri nu pot să fie spectatori liniștiți în fața atâtor lupte și victorii purtătoare de destin, câte se fac acum în Macedonia și Andrianopol. În sfârșit, chiar și svonul — ce se poartă cu încăpățănare de vreun an doi — al unei înțelegeri între Turcia și România, ne silește a ne ocupa mai de aproape de chestia relațiilor dintre acest din urmă regat și noi.

E adevărat că politica externă română — deși nu se găsește la vreo răspântie — nu e totuși pe drum bun. Înainte de toate, ea se găsește în plină contradicție cu simțimintele și istoria poporului român; de asemenea, ea nu e în acord cu interesele economice bine înțelese ale statului. Nu mă feresc de a spune că ochii fiecărui patriot român nu sunt deloc îndreptați spre Bulgaria sau Peninsula Balcanică. În orice ziar român și în fiecare număr, sunt informațiuni pline de doleanțe și blesteme; dar originea lor nu vin de peste Dunăre, ci de peste Carpați. Nu despre Românii de peste Dunăre se vorbește acolo, ci despre cei de peste Carpați — *Românii de peste munți*. În hotarele monarhiei austro-ungare sunt peste 4 milioane de Români — cu un simț național puternic dezvoltat, cu organizații culturale bine alcătuite, cari se luptă bărbătește pentru emanciparea lor națională și tind spre unirea întregului neam românesc. Deși nu poate fi vorba de o robie fizică a acestor Români, totuși asuprirea morală ce se exercită asupra-le nu e lipsită de însemnătate. Din această pricină, lupta e aspră și bine simțită atât în Austro-Ungaria cât și în România. (În Austro-Ungaria e Macedonia Românilor. Ea e care hrănește sufletul romantic al patrioților români, care a dat subiecte pentru operele celor mai buni poeți ai lor).

Și dacă va trebui să se caute o tendință în afară pentru patriotul român, atunci această tendință e numai către apus, unde îl chiamă glasul fraților lui — *peste munți!*

Ce fel de ecou găsește această tendință națională în cercurile conducătoare ale României? — De acolo i se arată Balcanul, unde — peste sute de kilometri — trăiesc câteva sute de Aromâni, a căror origine e îndoelnică, iar limba lor foarte departe de cea română, popor necunoscut, străin pentru cel român. Care e ideea conducătoare, cari sunt interesele cari împing cercurile diriguitoare române spre Sud? De sigur că nu-i nici tendința poporului român, nici interesele înțelese ale statului român. State mici ca Bulgaria și România, dacă nu vor să facă politică pe socoteală străină, pot să îndeplinească numai

un singur fel de politică — politica națională, tendința spre unirea neamului! Această politică e îndreptățită și de istorie; ea este aceea care dă curaj și temeritate și face pe poporul cel mic să fie gigant în luptă. Politica de cuceriri, îndreptată spre subjugarea neamurilor străine, e păgubitoare; nu, ea e chiar omorătoare pentru statele cele mici.

Incontestabil e — pe de altă parte — că, dacă Români voiau să ducă o politică națională, trebuiau să vină în ciocnire cu actualii lor prieteni — Austro-Ungarii, cari reprezintă de la sine o putere cu mult mai mare decât România. Dar dacă conducerea unei astfel de politici e grea, e oare mai de preferat politica imposibilă îndreptată asupra statelor balcanice? Și atunci: cu ce drept va face România aceasta, pe ce se va bază ea? Pe puterea sa?

Numai un San Giuliano, ministru italian, fu acela care dădu Turciei nota să părăsească Tripolitania în 24 de ore — căci, ca stat mai puternic, vrea să-și alipească această provincie, are nevoie de ea. Ce ieși de aici? Se răscumpără fiecare metru de pământ — și acesta mai mult pustiu — cu vieța unui soldat italian și cu câte 1000 de lire italiene, cheltuite în războiu. România vrea să urmeze acest exemplu? — Bine. Numai că nici România nu-i Italia, nici Bulgaria — Tripolitania. Și pentru asta, istoria poate aduce multe surprize, nu pentru noi, ci pentru România.

Un interesant fenomen se observă în întreaga înțelepciune națională română și bulgară: ura împotriva Turcilor — ca martirizatori și tirani. Și întocmai cum la noi, încă din leagăn, ni se cântă cântece și ni se istorisesc povești cu asemenea conținut, tot astfel e și cu Românul. Ce va mai mult: limba bulgară identifică cuvântul turc unei foarte rele idei de om-fiară. În limba română este un cuvânt — păgân, care înseamnă în același timp — turc. Pe scurt, poporul român hrănește către cel turc aceeași ură istorică pe care o hrănim și noi. Iată dar de ce, când o mână de politicieni cântă în acest moment osanale Turcilor și visează la oarecari desfaceri în popoarele balcanice, ei jicnesc înainte de toate simțimintele propriului lor popor.

Nu vrem să intrăm în înțelegerea acelor frământări cari au silit principatul român să vină și să se lupte pentru eliberarea noastră; pentru noi însă un lucru e incontestabil: că soldatul român care a căzut la Grivița și Plevna s'a luptat pentru cruce în contra semi-lunei, că el a murit cu blestemul pe buze împotriva Turcului și a tot ce e turcesc. Cei mai mulți însă din acești veterani sunt în viață; în închipuirea lor reînvie toate cruzimile fanatismului turc și ei sunt — probabil — cari se simt mai mult jigniți de o politică turco-filă.

Astăzi Românii simpatizează cu armata turcă — cât de emoționant e lucrul acesta! Înainte de toate, el

e emoționant prin faptul că merge împotriva idealurilor naționale; e emoționant prin aceea că jignește simțimintele naționale și memoria luptătorilor români căzuți în lupta contra tiranilor turci; în sfârșit, e emoționant prin faptul că se inspiră din afară, de acolo de unde se ațăță vrajba între toate statele mari și mici.

Puterea statelor mici e în unificarea poporului cu guvernul. Și măreția politicii lor se bazează numai pe urmărirea idealurilor comune ale întregului popor. Numai în chipul acesta se entuziasmează masele, se încurajează guvernele, iar poporul e în stare să facă minuni — cum au făcut Bulgarii la Lozengrad, Sârbii la Kumanovo, Grecii la Serfidje și Muntênegrenii la Tuzi!

Politica îndreptată contra idealurilor naționale — o - tra intereselor și simțimintelor naționale, duce la catastrofe, duce la distrugeri.

Turcia e bolnavă de demult. Ea — dacă n'a murit încă până în prezent — își duce agonia. În Peninsula Balcanică răsare un soare nou, începe o nouă epocă culturală. Statele balcanice aliate nu se gândesc să ducă o politică dușmănoasă cu nici un stat vecin sau altul. România, chiar, nu va putea să rămână mai departe credincioasă Turciei moarte, ci va trebui să ia atitudine spre cei vii. Cu Rusia, ea nu vrea să fie bine; tot astfel și cu statele balcanice. Li rămâne numai Austria, împotriva căreia o împinge poporul cu toată puterea conștiinței sale naționale. Unde e ieșirea? Marile state nu iubesc sentimentalismul în politică. Ele sunt azi cu unul, mâine cu altul; e suficient ca aceasta să le aducă vreun câștig oarecare. În privința aceasta, Austro-Ungaria ține laurii întâietății. Până de curând ea a fost cu noi împotriva Turcilor; astăzi, ea e cu ei împotriva noastră. Ea a împins Serbia să se bată cu Bulgaria, iar mai pe urmă și-a făcut socoteala cum s'o șteargă depe harta Europei. Poate oare România să conteze într-o prietenie austriacă de lungă durată? — Noi ne îndoim: întâi — pentru că aceasta e o alianță neutrală, al doilea — pentru că Austria caută prieteni numai când aceștia îi sunt necesari pentru interesele sale particulare. În privința asta, istoria României e împetrișată cu mii de exemple.

Numai o posibilitate rămâne României, numai un singur drum — spre alianța balcanică! Așadar, nu dușman, ci aliat.

Fie ca noul guvern român, care inspiră multă încredere, să înțeleagă toate acestea! Altfel, se vor îndreptăți cuvintele unui deputat român, zise la un banchet în orașul românesc K: „Guvernul român apără cu mult mai bine interesele austriace decât 3/5 din populația Austriei!

Din bulgărește de V. Gr. M.

Vanco Gheorghieff
Deputat în Sобрание

GUVERNUL DE COLABORARE

Guvernul de astăzi format din fruntașii politici a două partide, e un pas înainte spre constituționalismul adevărat și spre democratism.

Mai întâi, chemarea la putere, fie chiar sub forma de azi, a partidului conservator democrat, înseamnă nimicirea acelei legende că M. S. Regele nu recunoaște decât două partide de guvernământ.

Apoi, formarea unui guvern din reprezentanții a două partide se poate întâmpla numai în țările cu adevărată viață politică, cu adânci rădăcini de constituționalism. Căci ceea ce unește amândouă partidele care formează guvernul e „aceiași și una religie politică“, mai presus de bisericile și bisericuțele fiecărui partid în parte.

N'are importanță cum se va numi guvernul actual, un guvern de fuziune, sau un minister de concentrare! Principalul e că el lucrează ca o singură persoană; principalul e că el va trebui să lucreze astfel în toate împrejurările în care va fi chemat să lucreze, și ce este deasemeni de reținut e că guvernul astfel format va trebui să răspundă de faptele sale ca un ce întreg și nedespărțit. „Ceea ce este mai de seamă într'un atare cabinet, scrie Morelley — e că el formează o singură și nedespărțită persoană răspunzătoare“.

Dacă aceasta este posibil în guvernele formate de un singur partid, lucrul e cu atât mai greu acolo unde membrii cabinetului reprezintă gruparea a două partide cu foarte multe puncte și principii politice diametral opuse.

Și pentru aceea spuneam că guvernul actual este o încercare nouă și care înseamnă un progres, de oarece solidaritatea între membrii săi nu este dictată de principiile de partid, ci de interesele generale ale țării, de politica națională a întregii țări.

E greu de anticipat asupra duratei, asupra rezultatelor acestei încercări de guvernare.

Căci nu este de ajuns ca guvernul să fie solidar; e nevoie să fie solidaritate și între membrii guvernului cu partizanii lui, între cluburile politice și șefii lor.

Acum ne va fi dat să vedem dacă chestiile mici, chestiile de „procopseală“ vor lua sensul chestii mari care a inspirat însuși guvernul. Acum se va vedea dacă disciplina de partid e dictată numai de interes, sau de o solidaritate de idei între șef și soldații săi.

Partidul conservator-democrat a dat dovadă, până acum cel puțin, că este un partid de idei. Căci ce ar fi ținut în jurul d-lui Take Ionescu pe partizanii săi, când venirea șefului lor la guvern eră problematică, atât eră răspândită și consfințită ideia că în viața noastră politică nu pot exista decât două partide? A fost prin urmare ceva mai presus de interesul venirei la putere care a reținut majoritatea partidului democrat în jurul șefului, atunci când după li-

berali a fost chemat d. P. P. Carp spre a forma guvernul.

Partidul conservator sau mai bine zis membrii partidului conservator, cei cari reprezintă ideile acestui partid, sunt de asemeni oameni de principii, căci intelectualitatea acestui partid e formată din junimiști cari au trăit cea mai mare parte a vieții lor în opoziție, când ar fi putut, trecând la una din partidele cari veneau mai des la guvern, să se bucure și ei de binefacerile puterii.

Dacă adăogăm la aceste considerente și faptul că parlamentul nostru se formează în așa chip încât mai totdeauna trebuie să fie și este solidar cu guvernul, am putea face un pronostic favorabil activității guvernului actual.

Ar fi mai greu dacă prin existența sufragiului universal am avea Camere mai independente, să spunem ce va fi guvernul de mâine. În cazul acesta Camerele ar putea, ca organ de control, să supui la anumite critice guvernul actual, să nu încuviințeze anumite măsuri de politică luate de guvern.

Căci ce este într'o țară de curat constituționalism un guvern solidar, decât o adunare de fruntași? Ei trebuie să îndeplinească ceea ce au promis în discursurile lor în opoziție la meetinguri, banchete, în broșuri și în gazete, în Parlament când au fost reprezentanții minorității. Neîndeplinind promisiunile lor ei își vor atrage dacă nu critica partizanilor, a adversarilor în orice caz. Și un răspuns nesatisfăcător dat Parlamentului la critica sa, poate fi fatal unui guvern, el poate fi răsturnat.

La noi, de o astfel de perspectivă: răsturnarea guvernului prin Camerele sale, nu poate fi vorbă, în timpuri obișnuite cu un guvern reprezentant al unui singur partid.

În starea guvernului actual însă, se poate întâmpla așa ceva, dar ar fi în cazul acesta o tragere pe sfoară mai mult, decât o chestie de principii. E de ajuns ca într'o zi să fie în minoritate una din jumătățile camerilor, căci fiecare partid reprezentat în guvern își va avea câte un egal număr de deputați,—spre a se da un vot de blam acelu grup din minister căreia îi va lipsi majoritatea dela ședință. Aceasta se poate întâmpla cu ocazia aducerii în desbatere a unei legi sau a unui proiect de lege care n'ar avea asentimentul sincer al celeilalte jumătăți din guvern.

De aceea pronosticuri asupra activității actualului guvern nu se pot face, dacă activitatea lui va dorî să ese din rolul ce și-a luat de a fi un guvern de apărare națională și nu de legiferare politică.

În ultimul caz ne-am putea aștepta la surprize destul de curioase.

Totuși guvernul actual e un pas spre acele guverne de solidaritate politică, care nu pot fi decât de dorit în țări sărace în oameni mari politici.

Căci mai bine un guvern de partizani politici din diferite partide, decât un guvern al unuia și același partid cu „umpluturi“.

Faptul că legenda existenței a numai două partide de guvernământ a fost răsturnată prin formarea acestui guvern, e una din cele mai mari cuceriri politice făcută de partidul conservator-democrat și ea va însemna mult în moravurile noastre politice.

Iar dacă solidaritatea de azi va dura în tot timpul existenței acestui guvern și dela un guvern de apărare națională se va trece la un guvern de legislație care să dea câteva legi din cele mai necesare țării, ca de pildă: lărgirea dreptului de vot, descentralizarea administrativă, o mai mare autoritate a Contenciosului — atunci vom fi avut în acest guvern primul guvern național și primul guvern democratic.

El va mai însemna asanarea moravurilor noastre politice, căci cuminența cu cari vor ști partizanii să primească preponderența ideilor în paguba beneficilor de tot soiul, va arăta țării că nu se poate face politică în țara românească numai și numai pentru interese de partid dar și pentru interesul obștesc.

Și aceasta ar fi o nouă, o frumoasă, o mare pagină în istoria politică a țării.

Dr. I. Duscian

CRONICA LITERARA

Discursuri politice de Nicolae Filipescu. Vol. I. Publicate de Nicolae Pandelea.

Sgomotul apropiat al armelor pare a fi intimidat muzele plâpânde; aparițiile cărților literare s'au rărit. Dar nu această absență a muzelor pacinice e motivul care ne face a ne îndreptă spre muza răsboinică a elocvenții, ci faptul că neînfricoșata Calliope ne pare tot așa de vrednică de interes ca și surorile ei, iar Nicolae Filipescu — cu ale cărui discursuri politice ne vom îndeletnici acum — unul din cei mai fericiți favoriți ai ei la tribuna românească¹⁾.

În adevăr, cea mai bărbată dintre muze, elocința, e vrednică de toată atenția noastră. Pe când celelalte, la apropierea furtunii, se refugiază înfricoșate în cuibul lor leneș, spre a ieși apoi, după trecerea ei, ca să o cânte, Calliope se simte în mijlocul furtunii în elementul ei și își amestecă glasul aspru în urletul vijeliei. Ea nu-și smulge ca celelalte, ascultătorii de pe pământ, spre a le clădi în văzduh lumi ideale, ci îi țintește realității, luând parte — cu ei împreună — la plâmuirea lumii reale. Arta elocvenții, în raport cu realitatea, este cea mai imanentă dintre arte.

Aceasta e cauza, pentru care — în deosebire de celelalte, — ea pune, la alegerea favoriților ei, tot atâtea condiții omului cât și artistului: ea nu poate desprinde, ca surorile ei transcendente, pe iubiții ei

de contingențele terestre, de micile lor mizerii „cari sunt fatal legate de o mână de pământ“, înălțându-i în zone eterice, unde furtunile nu bântuie; ea le cere dimpotrivă voința neclintită care știe să lupte cu valurile și să le biruie. Poetul *se naște*, fără voia lui, el e sclavul inspirării și al idealului; oratorul *se face* singur, prin voința lui de bronz, el e dominatorul artei lui și al realității. Poetul: vizionarul creând idealul, împins de ceva mai tare decât el; oratorul: un caracter, creând, fiindcă vrea, realitate.

Această condiție de *vir bonus* prea puțini oratori o îndeplinesc cu Nicolae Filipescu. Căci dând cu deosebire înțelesul estetic acestei condiții, kerând printr'însa înfățișarea unui caracter, a unei valori morale reale — fără preocupare de direcția, pozitivă ori negativă, a acestei valori, — ce falnică minune arhitectonică e zidirea sufletească, care e personalitatea lui Nicolae Filipescu! E el unul din oamenii providențiali ai conservatismului român, cum cred unii, ori e îngerul rău al politicii românești cum crede alții? Aceasta nu e în căderea noastră s'o spunem și nici nu ne interesează aici. Ce ne interesează și ce simțim cu toții, uimiți, în omul acesta, e fidelitatea neclintită către sine însuși, e închiegarea desăvârșită a personalității sale, e prezența unei adevărate *entelechi* morale. Când, ursuzul, care a disperat de neamul omenesc, întâlnește figura masivă a lui Nicolae Filipescu, el stă locului, lăsând să-i cadă din mână lampa diogenică, de care nu mai are nevoie, și strigă triumfătorul „Eureka“. Când artistul adevărat, care a disperat de arta românească, întâmpină pe acest om întreg care e Nicolae Filipescu — acest caracter real superb, cum poezia română a creat prea puține — el stă locului și exclamă ușurat: „Arta românească nu e pierdută!“; căci o realitate, care produce asemenea caractere, cheazăște o poezie alta de cea de acum. Când privești acest bloc granitic colțuros — care e aparența personalității sale — simți că în miezul lui stă încătușată o statuă de atlet; iar de-ți apleci urechia, auzi vibrând masa aspră în armonie surdă, vibrând de cântarea prizonierului, pe care-l ascunde în sânul ei.

Și când vibrarea aceasta surdă își sporește amplitudinea și se articulează, ea apare ca izbucnirea uriașă și armonică a verbului său înflăcărat. Armonia sa interioară este repercutată măreț în expresiunea lui oratorică; unitatea sa sufletească se traduce fatal în manifestarea viguroasă a elocvenții sale, prin revelarea unui unghiu original de considerare a lucrurilor, prin aceea ce un mare critic al nostru numește *originalitate de intuiție*¹⁾.

Impresia dominantă, ce-ți lasă discursurile sale

1) Vom considera *Discursurile* sale din punct de vedere strict literar. Deci diferitele citări, cuprinzând ideile și credințele sale politice, n'au altă țintă decât reliefaarea calităților oratorice ale acestor discursuri.

1) Criticul, care operează cu termeni așa de rebarbativi și totuși atât de fericiți, e D-l Mihail Dragomirescu. — Judecățile sale prea drepte și prea marea sa seriozitate deveniseră o continuare și vie mustrare pentru seninii locuitori ai Parnasului românesc. Asemenea Atenienilor, cari exilau pe un mare concetățean al lor, fiindcă erau sătui de prea marea lui dreptate, ei au expulsat, prin ostracism tacit, pe acest om neliniștit, din sânul criticii române, spre a-l crea ast-fel cel mai frumos dintre titlurile sale de cinste.

politice, este aceea a unei voinți nesecate, care-ți revelă în fiecare cuvânt potențialitatea gestului. E o energie bruscă și elementară, refuzând să ocolească obstacolele și să caute punctul celei mai mici rezistențe, izbucnind dimpotrivă năvalnică spre ținta ei „Linia dreaptă este și în politică drumul cel mai scurt între două puncte“, iată formula ei, exprimată într'unul din discursurile de față. Linia dreaptă, inflexibilă, hotărârea tăioasă: aceasta e elocvența lui N. Filipescu. Acest fel de energie se traduce în francheța extremă a elocvenții sale; în lealitatea brutală, cu care aruncă invinuirile în fața adversarilor, în bărbăția cu care își asumă răspunderea propriilor sale fapte — precum în discursul parlamentar dela 10 Februarie 1894, (în chestia manifestației studentești), în care mărturisește verde, că dânsul a fost acela, care „ca primar al capitalei, a ordonat stingerea lămpilor orașului, spre a risipi tumultul popular.

Din acest esențial caracter de francheță—erijat în principiu — iese ideea conducătoare a doctrinei sale. Ea este, în sensul negativ: combaterea la extrem a formelor goale, stârpirea *minciunei* dezastroase a *liberalismului*; în sens pozitiv: „a face să pătrundă un principiu nou de viață, în superficialitatea formelor liberale“, crearea unui fond real, a unui pedestal moral în golul acelor forme. Doctrina sa e în formula: fond real, nu forme vide; realitate francă, nu minciună. Conservatismul său e astfel pur temperamental, dar printr'o înclinare firească a spiritului său, el și-l traduce la tot pasul în principii. Neconținut el se ridică dela realitatea imediată la înălțimea ideilor generale și unele din cele mai remarcabile discursuri ale sale sunt cuvântări de doctrină: astfel sunt cele intitulată în volumul de față: *Albii și Roșii și Partidul dominant*, două viguroase atacuri împotriva liberalismului, pus în antiteză cu principiile conservatoare.

Această continuă tendință spre principii, nu are numai însemnătatea de a face din N. Filipescu unul din marii doctrinari ai conservatismului, dar și pe aceea de a influența în mod pe cât de covârșitor, pe atât de fericit, arta sa oratorică. În ce chip, vom vedea îndată.

Energia lui Nicu Filipescu are pornirea firească de a se descărca cu libertate brutală, prin izbucniri fulminante. Ea se manifestă în adevărata-i tărie atunci când patima fierbe în sufletul oratorului; ea susține mai bine disprețul și ura, decât entuziasmul. În acest aspect primitiv apare ea cu deosebire în fulgerătoarele sale discursuri de întruniri. Când în acestea el atacă și zugrăvește adversarii, înverșunarea lui nu cunoaște cruțările: așa e — în discursul *Albii și Roșii* — zugrăvirea liberalilor sau a Roșilor, prezentați ca o sectă plină de ipocrizie și rapacitate. Când mai ales, in-

dignarea îl stăpânește, el e în elementul lui și vehemența sa nu mai cunoaște hotare; ea se ridică covârșitoare d'asupra obiectului ei, îl deformează groaznic, dându-i contururi grotești și monstruoase. Citez discursul violent în chestia subvenției din Brașov, unde portretul mutilat al lui Dimitrie Sturdza — de sigur tot așa de nedrept ca și cel al lui Cicerone despre Catilina, — apare așa de caracteristic pentru vehemența oratorului nostru:

Vedeți figura acestui om: este stărpitura fizică și morală.

Priviți-i bolta craniană, apăsată într'o parte, semn de asimetrie caracteristică în figura lui, ochiul stâng închis, ochiul drept holbat, stigmat de degenerescență, gesturi impulsive, mânie care se transformă în criză. Ați mai văzut figura asta unde-va? Eu am văzut-o în atlasul lui Lombroso la rubrica: *Cretinul simfului moral*. Acest om, dacă e inconștient, trebuie să părăsească puterea; dacă e responsabil, trebuie să părăsească țara.

Dar această energie elementară și bruscă, oratorul nostru știe tot așa de bine s'o comprime prin intervenția unui element ponderator, a celui intelectual. În discursurile sale parlamentare simți lămurit cum pasiunea oratorică este comprimată și oarecum dozată prețutindeni, în aceiaș cumpătată măsură, prin rigoarea sa logică, ce, împiedicând țâșnirile patimii, deformatoare a realității, privește faptele rece și cumpănit, spre a le prinde exacta lor însemnare. Atunci vehementul de altădată dă la iveală acea amănunțită grijă în culegerea faptelor și în documentarea spuselor sale, acea admirabilă putere logică, care face din fiecă nouă combinație de fapte o nouă înfricoșată lovitură adusă celor combătuți. Astfel sunt în volumul de față, discursul la legea maximului și discursul la mesaj din 1894 — în cari demască contradicțiile politice economice și naționale a liberalilor — ori cele rostite cu prilejul mării crize financiare dela 1900 — toate anunțând monumentalele lui discursuri din 1907 la discuția parlamentară a reformelor agrare.

Decât acest rece element logic nu temperează nici odată discursul său până la gradul de seacă demonstrație academică. El își păstrează întreaga mișcare oratorică prin tendința continuă a elementului intelectual de a lua forma înclinării spre ideile generale, spre principiile conducătoare, cari dau discursului său în locul patimei primitive comprimate, un alt element motoriu, acela al entuziasmului.

Ce e drept, atunci când această înclinare spre principiu comprimă prea mult vehemența sa înăscută, elocvența sa nu e la largul ei și încercarea sa de a se înălța numai pe aripele entuziasmului, dă greș adeseori. Așa în discursul său „Partidul dominant“, după ce încheie combaterea virulentă a principiilor liberale, tocmai în partea finală, unde construiește pe ruinele partidului advers idealul partidului său, unde deci subiectul îi cere să se ridice la propria lui

înălțime, avântul lui scade totuși în mod simțitor, ca și cum i-ar fi slăbit puterea odată cu părăsirea elementului pasional.—Odată numai izbutește el în această direcție, ridicându-se deasupra sa însuși și realizând deplinul elan al unui entuziasm curat și generos: în discursul său dela Galați — după alegerile parțiale din 1897 — unul din cele mai frumoase ale sale, atât prin maestria facturii cât și prin liniștea senină cu care oratorul privește progresul partidului său și avântul cald cu care el îi întrevede mărirea viitoare.

Atunci însă când înclinarea sa spre idei și pasiunea sa oratorică se combină în proporții egale, susținându-se reciproc, atunci elocvența sa realizează ceea ce nu putuse realiza atunci când unul din aceste elemente înăbușea pe celălalt, discursuri desăvârșite cum e acela rostit în 1897 la Dacia, pentru alegerea generalului Manu. Exordiul e plin de energie:

D-I Sturza s'a reîntors la putere, noi ne-am reîntors la această tribună. D-I Sturza ne-a aruncat mânușa, am venit s-o ridicăm. Ministerul D-lui Sturza este un minister de provocațiune, am venit să răspundem la această provocațiune.

Ministerul Sturza e un minister Polignac.

Apoi oratorul izbește cu o singură lovitură măiestrită și pe rege și partidul liberal, face analiza incisivă a sistemului de corupție, prin care s'a ales parlamentul liberal, atacă vehement corupția prin care acest partid își menține fideli pe aleșii săi — permițându-le compromisul între afaceri și politică, — găsește cu multă măiestrie antiteza între politică curată și afaceri incarnată în cei doi candidați adversi: Gen. Manu și d-l Băicoianu, se ridică în fine din nou, cu tot avântul patriotismului alarmat, împotriva nefastei politice externe, pe care guvernul liberal o adaogă la corupția internă, cerând sfârșitul grabnic al acestei nenorocite experiențe liberale — și pretutindeni elocvența sa își subliniază principiile călăuzitoare prin vehemența atacurilor, își legitimează violențele prin dreptatea principiilor cari o însuflețesc.

Ceeace îngăduie însă, ca vehemența atacului sau, adesea personal, să se poată îmbina cu înclinarea lui către principii într'o unitate superioară, este faptul că ambele aceste elemente pornesc din același izvor, care e unitatea temperamentului său. Din aceeași energie impetuoasă, din aceeași francheță neștirbită țâșnește pasiunea sa oratorică și fondul principiilor sale, și de aceea ele se susțin reciproc așa de bine. Această putere athletică, fățișă și rigidă, revarsă asupra lui Nicoiaie Filipescu toate darurile oratorului: acela de a plăcea prin armonia măreață a personalității sale, cel de a-și convinge ascultătorii prin rigoarea sa logică, iar în extrem, acela de a învinge prin fulgerarea verbului său creator. E în verbul său de foc o parte din tăria lui *fiat lux*.

Ion Trivale

LITERATURA

In cumpănă

II

*Veniți temeinici oaspeți ai vremilor apuse;
Veniți dragi Căpitani, veniți arcași iubiți!
La sfat acum s'aduceți și arcul și săgeata
Fluștura, buzduganul și pării ascuțiți,*

*Ca să 'ndemnați azi tunul și puștile ușoare
Și lăncile întinse și-avântul domolit,
Ca inimile noastre să 'nceapă, iar să sboare
Spre slăvile izbânzei pe care-ați adormit.*

*Voi scuturi daciane și coifuri mari romane,
Simbol de vrednicie pe-acest iubit pământ,
Trimiteți oțelirea spre piepturile noastre
Și streșină pe frunte la gând și la cuvânt.*

*Nu vrem să moară Stavul ce și-a 'nălțat mândria
Incătușată 'n chinuri — ce trist ne amintim
Dar vrem pământul nostru să-și sprijine 'ntărirea
Nu vrem altora moartea ci vrem ca să trăim.*

*Copiii nu vor plânge, nici mamele n'or geme
Când vor plecà ostașii din dragul nostru sin,
Când țara-i în durere, chemarea n'are lacrimi;
Credința n'are tremur, nici sufletul suspin*

*Să nu ne-adoarmă visul lipsit de ocrotire.
Veniți prin glasul vremii s'aduceți întremări.
Deștepti cu vrednicie să cumpănim minutul
Să nu robim puterea la șubrede 'ndemnări.*

*Și dacă întâmplarea și Domnul hotărî-va
Ca să răsune goarna chemând la luptă mare,
Să mergem strânși cu toții, cu inima ușoară
Să nu cunoaștem foame, odihnă, nici iertare*

*Pân' n'om sfinți iar steagul ce ne-au lăsat părinții
In slavele izbânzei, în focul biruinței,
Precum făcut-a Carol, când jalnic l-a scaldat
In sângele oștinei ce Ștefan ne-a lăsat.*

III

*Români! Sus inima voastră,
Ceasuri grele stau să cadă
Peste liniștea trăirii
Peste-a timpului grea roadă.*

*Sus gândirea noastră toată
Spre nădejdea vremii bune;
Să aprindem într'o clipă
Faima vremilor străbune.*

*Și cu arma 'n mâna dreaptă
Cu dorința 'n mâna stângă
S'arătăm că șoimul doarme
Sus pe creangă, nu 'n parângă.*

*Căci ce 'nseamnă oare viața
La viteji cu dor de țară?
Este câmpul plin de iarbă
In eterna primăvară;*

*Este holda înflorită
De simțiri ce s'au jertfit
Ca s'asigure 'ntărirea
Scump pământului iubit.*

Riria

NOCTURNA I-a

Vântul vine prin pomi, prin frunze, întâi ca o șoaptă a întunericii, apoi în foșnet din ce în ce mai puternic, aproape un glas... și dintr'odată dispare.

E chemarea necunoscutului.

Răsare luna. E mare, ca o pată de ceară roșie, dar de ce se suie pe cer se micșorează.

În luminișul luncii sunt înrouate ierburile înalte, închinat sunt florile, jivinele nevăzute se târăsc, pândesc umbre, goluri amenință...

Și vântul care se ridică iară—întunecă cerul, trece prin creștetul pomilor, întâi ca o înfiorare, se prelungește, devine un delir, în care toate crengile se biciuiesc între ele, cum se biciuiau pe piept și pe brațe păgânii în rugăciunile lor.

Și ca alt ritm, se destinde tăcerea.

Zarea de frunze și de mărăcini și de trunchiuri se închide, numai când ochiul se smucește, brăul de neguri se destinde ca să te cuprindă îndată, mai mult, mai strâns.

Uriașă boabă de mărgean, fantastic lampion japonez, potir din care cuminecă norii. Luna alunecă între stele, înlăturându-le domol din cale; și toate umbrele din toate crengile pădurii, alunecă pe toate drumurile.

În întuneric lucesc lumini, — sunt ochii lupilor sau ochii necuratului, luminile ce în desişuri clipesc ca lumânările în slujba de laudă Satanei?

Din când în când, punctele de foc își închid toate lucirea; apoi și-o reaprind.

Lumina lunei bate în dungi cântec de boală fără leac, și urzește a moarte.

Cad stelele, fiindcă în țări îndepărtate mor împărații — te-ai așteptă să auzi un zgomot ca al boabelor de sticlă—și se scutură roua de pe crengi.

Cad stelele, dorința pe care le-o dai se împlinește; dar cine mai poate dori?

Dinții lupilor clănțănesc, — necuratul avântă cădelnițe?

Nu știu.

Și din nou stârnit, vântul vine prin pomi, prin frunze, întâi geamăt prelung al sufletelor care trec pe cer, apoi suspin, pornit din toate durerile ce nu mai plâng și tace iară.

Luminile pânditoare se apropie.

Luna e o pată de sânge, stelele picături de apă aburite pe geamul cerului.

Stelele sunt note de muzică.

Luna e o hârcă de mort pe o pernă de catifea aurie.

Luna e un solz de pește...

Și nu vezi, se apropie!

Cine se apropie?... A-oo... A-uu... A-aa!...

Adrian Maniu

Scheletul plugar

Charles Baudelaire

*Prin rafturi lungi de cărți uitate
Ce dorm cu somnuri de mumie
Dealungul cheiurilor goale, —
Stau planșe de anatomie,*

*Desemnuri vechi pe care mâna
Vre unui filozof artist
Le-a 'nvăluit în frumusețe
Cu toate că subiectu-i trist,*

*Și 'n care vezi, cuprins de groază
Lucrând ogoarele rebele,
O ceată de plugari schelete
Și oameni jupuiți de piele.*

II

*Din huma asta ce o stoarceți,
Fantome triste și funebre,
Cu munca mușchilor în zdrențe
Și-a obositelor vertebre,*

*O spuneți ce recoltă nouă
Va crește 'n bogății bizare
Și pentru ce stăpân sălbatec
O veți închide în hambare?*

*Sau poate vreți să dați dovadă
Că, stăpânit de-o cruntă soartă,
Făgăduitul somn al păcii
Nu-i sigur nici în groapa moartă?*

*Că și neantul ne înșală,
Că însăși moartea, vai, ne minte,
Și că în veți de veci, de-apururi
Va trebui ca mai 'nainte*

*În vre o țară neștiută
Să sfărămăm pământul crud
Zdrobindu-ne, pe sapă, talpa
Piciořului de sânge ud?*

D. Iacobescu

CRONICA TEATRALA

Teatrul Modern. Compania dramatică M. Voiculescu. *Fedora*, dramă în 4 acte de Victorien Sardou.

Teatrul Național. *Visul lui Ali*, poem fantastic în versuri, 8 icoane de Mircea Demetriade.

Dramele lui Victorien Sardou — nu vorbesc despre comediile lui care sunt satire sociale destul de reușite — cele mai multe cu subiecte pseudo-istorice sunt la jumătatea drumului între melodramă și teatrul literar propriu zis. Sunt niște mașini bine montate, impresionante, care pun în joc sentimente simple și puternice, fără multe nuanțe, fără prea mare adâncire a sufletului omenesc. Sunt niște excelente librete de operă și muzicanții mari s'au grăbit să pună în muzică mai multe din ele. Victorien Sardou nu creă personagiile împins de irezistibilă trebuință de a da vieță visurile lui interioare, ci le croiește pe măsura cutărui sau cutărui actor mare. Așa precum la început scria piese pentru Mademoiselle Déjazet, piesele de mai târziu le făcea aproape exclusiv pentru Sarah Bernhardt, care i-a purtat numele prin toată lumea. A scris o piesă *Robespierre* pentru marele actor englez Sir Henry Irving, dar predilecția autorului era pentru marile personaje feminine. Teatrul lui e plin de eroine cărora le-a dat vieță marele talent tragic al Sarei Bernhardt.

Valoarea literară a *Fedorei*, piesa din repertoriul lui Sardou jucată zilele trecute de compania Marioara Voiculescu, nu este covârșitoare; același lucru se poate spune despre mai toate dramele lui, istorice sau anecdotice. Toate șed însă în picioare prin robustețea felului de tratare și prin accentuarea fără șovăiri a sentimentelor elementare. Personagiile — de obicei în dramele lui Sardou găsim un singur personaj de mărimea întâi — sunt dacă vreți niște păpuși, dar niște păpuși reușite, care seamănă a oameni, și care debitează în atitudini tragice rolul ale cărui mașinării le-a montat autorul. Este un teatru care nu poate trăi decât printr'o interpretare de mâna întâi, o interpretare care să fie într'adevăr o creațiune, în care actorul să pună mai mult decât autorul.

Fedora ne transportă în lumea mării aristocrații rusești și aristocrației cosmopolite din Paris. Dar nu trebuie să ne așteptăm la o descriere a acestui mediu, care nu e decât un pretext pentru autor, un cadru ca orice altul. Acțiunea s'ar putea desfășura tot atât de bine la Bizanț sau aiurea, ca celelalte drame ale lui Sardou. Ceeace-l preocupă pe autor e personajul central, figura principesei Fedora, și nu atât Fedora, cât ceeace are să facă dintr'însa Sarah Bernhardt. Principesa Fedora e logodită cu principele Vladimir, care e adus asasinat într'o noapte acasă. Fedora, ca mulți alții, bănuiește ca autor al crimei pe Loris Ipanov și crede că la mijloc e o crimă politică. Nu se poate la francezi piesă cu subiect

rusească fără să nu fie vorba și de nihilism și nihilisti. Deci Fedora crede că Ipanov e în legătură cu cercurile nihiliste și tot așa îl crede și poliția secretă rusească. Fedora în care nu arde altceva decât dorul de a-și răsbună logodnicul, urmărește pe Ipanov și face totul ca acesta să-i mărturisească crima, după ce se lăsase a fi iubită de el. Atentă numai la răsbunarea ei, nu cercetează mai deaproape adevărata cauză a asasinatului, și când află că Loris l-a ucis pe Vladimir pentru că acesta îi furase femeea, era prea târziu. Marea ei iubire născută prin reacțiune din ura năprasnică ce purtă lui Loris nu mai poate să-l mântuie pe acesta. Răsbunarea Fedorei mersese prea repede și prea departe și nenorocirile provocate de ea se năpustiră pe rând asupra capului lui Ipanov. Acesta nu știe cine e adevărata cauză a distrugerii lui și simțea în ura lui că nu va putea ierta niciodată pe femeea care i-a pricinuit tot răul. Fedora nu îndrăznește o asemenea mărturisire și preferă să bea otrava. Și piesa se sfârșește ca la melodramă.

D-na Marioara Voiculescu nu s'a speriat de prestigiul marelui Sarah și a ținut să întrupeze pe principesa Fedora. A izbutit pe deplin și a adăugat încă o splendidă creațiune la lungă și interesantă sa galerie. D-na Voiculescu posedă masca, atitudinea și suflul tragic, ceea ce o face o minunată interpretă a tragediei moderne. D-sa aduce pe scenă un suflu de fatalitate, și e destul să apară, cum apare de îngrijată la începutul actului I, pentru ca să simți că au să se întâmple lucruri mari. Jocurile de fizionomie, tranzițiile firești dela exprimarea unui sentiment la altul, sfâșierile de suflet pe care știe să le redea și teroarea pe care o vezi plutind în ochii artistei îți dau într'adevăr fiorul tragic. În rolul lui Loris Ipanov d. Storin a secundat de minune, cu măsura și căldura concentrată cu care știe să joace, pe interpreta Fedorei. Într'un rol mai lăaturalnic, d. Manolescu (de Sirieux) a pus obișnuita sa distincțiune și discrețiune.

• • •

Poemul fantastic al d-lui Mircea Demetriade, un cunoscut poet din generația acum ajunsă la deplina maturitate, are să fie, în credința trecutei direcțiuni a Teatrului Național, unul din succesele sigure ale stagiunii Această și explică marile sacrificii ce s'au făcut pentru montarea bogată și impresionantă a poemului, prea bogată chiar și prea cu intenția de a impresiona. Decoruri, jocuri de lumini, costume bogate, prveliști din o mie și una de nopți cu grădini fermecate, palate lucrate în pietre scumpe, danțuri de zâne și *huri*, muzica mai mult sau mai puțin orientală care însoțește aproape continuu textul, — toate copleșeau poemul și te făceau să uiți că trebuie să și ascuți... Și versurile poetului nu se luptau deloc să birue, prin propria lor scriere, scrierea factice a decorurilor și a focurilor bengale. Așa că prima reprezentație a feeriei orientale a d-lui Demetriade a fost pentru mulți o decepțiune. În ma-

tineuri însă, și ca spectacol popular, ca un gen superior de spectacol cinematografic, *Visul lui Ali* poate să aibă oarecare succes și să mai amortizeze ceva din marile cheltueli făcute cu montarea.

Poemul fantastic al d-lui Demetriade ne transportă în lumea fermecată a basmelor orientale. Eroul d-sale, Ali Baba, e un biet cărpaciu chior din Alexandria, om drept și bun la suflet, poet în adâncul firei lui, care se răsbună visând pe contingențele dureroase în care l-a pus Allah să trăiască. Deși Profetul a interzis credincioșilor întrebuițarea alcoolului (invenție arabă, precum numele ne arată), bunul Ali uită în băutura realitatea uricioasă și Allah, în loc să-l pedepsească, îl primește și-l plimbă în cele opt paradisuri ale lui. Din excursiunile lui prin acele meleaguri fermecate cărpaciul-poet se întoarce cu vedeni care cășunează uimirea sau hazul concetățenilor săi din Alexandria Egiptului. Dar iată că odată, după o ședință mai prelungită cu bunii săi amici, pescari, hamali și farnienți din feericul port scăldat de soare, Ali Baba are un vis într'adevăr fantastic. O zână din cele care țin în mâini soarta omului, înduișată de sufletului lui Ali, îi face un dar minunat: un inel care-i poate împlini pe loc, doar uitându-se la el, orice dorință... Și iată-l pe Ali, amorezat de frumoasa Azora, cadăna preferită a Kalifului, cum o scapă, pe o furtună, din valurile mării infuriate. Și iată apoi pe bietul cărpaciu, el însuși Kalif tânăr, frumos, strălucitor, și pe Azora amorezată de dânsul. Și feeria ne poartă pe tărâmurile feerice. Toate dorințele Kalifului Ali s'au realizat. Dar el face imprudența să dăruiască inelul Azorei. Aceasta își realizează toate fantaziile — și în vremea asta decorurile și baleturile se succed în jocuri de forme, lumini și culori — până ce-i vine și fantazia supremă, aceea de a se dorî în sărăcie împreună cu iubitul ei Ali... Dar iată că visul se spulberă și Ali se deșteaptă, tot chior și cărpaciu, la uricioasa realitate.

Lumea aceasta minunată a mitologiei arabe și a poveștilor ieșite din aprinsa imaginație a orientalilor este un cadru cum nu se poate mai potrivit pentru nenumărate „poeme fantastice“; în planul acesta al visului poezia adevărată se poate avânta până la înălțimile cele mai ametoare. Acî se pot găsi și creă bogății nesfârșite. În poezia legendelor și basmelor orientale o întregă filosofie este latentă și ar putea să fie scoasă fără mare greutate. Dar pentru a se folosi cineva de bogățiile ascunse trebuie să fie el însuși bogat. Ciudat lucru, dar e așa. Și mai trebuie încă altceva. Ca să te miști în planul visului trebuie să dai exprimării tale o haină ușoară, aeriană, intraripată, sclipitoare. Desigur versurile d-lui Demetriade sunt corecte și pe alocurea destul de frumoase. Dar nu e de ajuns atât. Într'un poem fantastic nu numai decorurile și artificiile electricianului trebuie să te uimească și să te încante: asta trebuie să fie mai ales sarcina poetului. Sclipirile versului și cugetării trebuie să te facă să ierți sclipirile de sticlă și ținichea ale diademelor, iar focul închipuirii aprinse

să ierți jocul luminilor electrice. Adevărată poezie n'am găsit în tot poemul d-lui Demetriade decât în strofele pe care le pune Ali sub pridvorul Azorei, în grădina haremului. În colo nu-ți rămâne niciun vers care să-ți sune în urechi, nu te uimește nici-o împerechiare de imagini, nu te izbește nici o cugetare mai adâncă. Dela un veteran al școlii simboliste dela noi ne așteptam la mai mari îndrăzneli de formă și de fond, la mai mult neprevăzut, la ceva mai multă adâncime, chiar cu prețul unei oarecari obscurități. Căci e de preferit obscuritatea unei platitudini corecte.

Visul lui Ali ne-a adus surpriza de a auzi cântând pe scenă, ca în vremurile fericite când la noi nu se făcuse diferențierea între artiștii de operă și artiștii dramatici, pe artiștii Teatrului Național Mări e teatre din apus să ia pildă dela noi. Cum nu sunt cronicar muzical, mă voiu abține dela orice judecată. Voi notă numai că d. Toneanu a jucat cu multă convingere și vervă rolul lui Ali Baba, în care se complace, și că spune frumos versurile, mai frumos ca mulți din colegii și colegile sale care se simt obligați să le cânte. D. Belcôt a schițat, spre veselia tuturor, un irezistibil eunuc. D-ra Mihăilescu intrupa pe Azora.

Cu *Visul lui Ali* se încheie activitatea trecutei direcțiuni a Teatrului Național. Venirea d-lui Alexandru Davila în capul acestei însemnate instituții culturale, e primită cu o deosebită satisfacție și deplină încredere de toți amatorii și cunoscătorii de teatru. Activitatea de până acum a d-lui Davila, priceperea și gustul său în materie de teatru, sunt prea cunoscute ca să se mai îndoiască cineva că nu se va deschide o epocă nouă de prosperitate și strălucire pentru prima noastră scenă.

Lazăr Cosma

Din „*Noua Revistă Română*“, s'au pus în vânzare colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX, X și XI, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe prețul excepțional de lei **1,50 fiecare volum** (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume; lei 1.10 pentru 3 sau 4; și lei 1.85 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pagini variate și mereu de actualitate.

Tabla Generală de Materii a Revistei, care formează un neprețuit mijloc de cercetare pentru intelectualii de orice categorie, se află anexată la fiecare volum. — Pentru cei ce vor să cunoască dinainte cuprinsul acestor volume, Tabla de Materii se trimite gratuit, la cerere.

Comenzile, făcute pe cotorul mandatului vor fi înaintate administrației revistei.

DISCUȚII

Variații împrejurul d-lui Chendi

Urită și mai ales fără noimă rămâne lovirea unui om în neputință de a se mai apăra. E cazul d-lui Chendi al cărui elogiu, în asemenea speciale împrejurări, am fi tentați să-l facem noi înșine dacă, făcându-l, nu ne-am pune în jicnitoare contradicție cu personale păreri arătate, de altfel, cu mult înainte prin scris. Acest lucru totuși a fost întreprins, în sens invers, prin arborarea prapurilor mortuare de către un grup de scriitori cerniți în incinta tribunei Ateneului Român. Cuvinte de creștinească pornire și jalnice ținute s'au pus, deacolo, la dispoziția publicului privitor, în cinstea celui așa sărbătorit. Nimeni însă și nimic nu a tulburat bunul mers al acestei gospodării speciale.

Opera lui Eminescu nebun, de pildă, a vorbit pentru autorul ei în conștiința publică atât de mult în cât, ea singură, a fost în deajuns ca să îngroape pentru totdeauna numele lui Macedonski și ciudatele lui atacuri. D. Chendi se găsește astăzi bolnav și fără nici un fel de apărare; soarta scriselor lui atârână numai de împrejurări exterioare lor. Faptul firește că nu are nici o importanță. Se știe că d. Chendi a fost un polemist de școală impresionistă și că judecățile lui, cu desăvârșire afective, erau într-o vreme foarte temute de unii; această teamă, probabil în virtutea unei legi de inerție, mai dăinuiește și astăzi în inimile câtorva scriitori. Facem această afirmație ca să dăm, după cum urmează, o plausibilă explicație psihologică șezătoarei literare și artistice pe care câțiva scriitori, au ținut-o în numele d-lui Chendi. Interpretarea noastră nu este atât de temerară pe cât pare, dacă ținem socoteală de păreri deplorabile pe care d. Chendi le-a răspândit prin scris asupra organizatorilor acestei șezători; am în față colecția revistei *Viața literară* și cea *artistică*, iar în ea articole de-ale d-lui Chendi, și mă întreb cum aș putea sofistică o mai favorabilă interpretare.

Programul șezătoarei reproduce din scrierile d-lui Chendi un pasagiu a cărei transcriere, fiind cu rost în tâlcul trebilor, e, deci, la locul ei.

„Repede mai îngropă buna opinie publică pe scriitorii în vieață. O pauză scurtă în activitate, un semn cât de mic de ostentare, și bănuiala apropiatei tale încetări se ivește. Vre-un tovarăș milos scoate vestea că isvorul a secat și scânteia s'a stâns. Și un cântec de bucurie, rece și ironic, trece peste tine și peste munca ta, ca un vânt peste lă râna proaspătă a mormântului.

În locul tău vin apoi alții de fac casă. E îmbulzeală zgomot și ceartă, ca la ori-ce moștenire. Îți smulg eununa de pe cap și o împart între dâșii. Și mândri de a fi stăpânii situației, croesc alte legi și introduc alte moravuri. Iar numele lor răsună în largul țării pe când al tău e uitat, și abea îl mai rostesc vreun bătrân sau vre-o copilă sentimentală“.

Fantezia mă poartă, cetind aceste rânduri, spre

țărnițele fabuloase ale nordului germanic și spre ciudatele fenomene, pe acolo însă obișnuite, de autoscopia în timp. Mă gândesc bunioară la Swedenborg și la preciziunea matematică cu care profetul scandinav se vede în afară de el:

„...la sfârșit mi s'a părut că pe ochii mei văd cum se lasă o ceață deasă și cum podelele camerei se umple de hidoase reptile“.

Un fapt însă și mai ciudat în sensul acesta ne prezintă Goethe care s'a văzut, pe când era un simplu student, așa cum peste câteva decenii va fi fost ca ministru la curtea din Weimăr. Firește că nu vrem să insinuăm prin aceasta că d. Chendi ar fi fost un profet; ne mulțumim să facem simple jonglerii de construcții metaforice, și atâta tot. A spune cu câtva timp mai înainte un lucru atât de simplu și, prin obârșia lui, atât de firesc, nu cere numai decât tensiunea cerebrală a unui geniu de mărimea lui Goethe.

Sensul șezătoarei cu pricina, însă, își întinde umbra aripelor sale dincolo de faptul în sine, și trebuie cautat în nedeslușita, dar ireparabilă impresie a trecerii lui de-o clipă. Faptele singure, de altfel, deschid drumul orientării. Un grup de scriitori au sanctificat printre'o șezătoare memoria scrierilor unui critic a cărui capricioasă fantezie a pianotat pe deosebite clape lipsa sau falsurile lor de talent.

Caracterul oficial al șezătoarei, însă, a fost să fie un simplu, dar larg, gest de solidaritate de breaslă. D. Chendi este, după cum am mai spus, bolnav și fără nici un ajutor afară, dacă nu mă înșel, de pensia alocaată de Academie ca fost funcționar al ei. Șezătoarea trebuia să improvizeze un fond de ajutoare și, în acelaș timp, să fie un prilej pentru inițiatorii ei de a-și exprima, prin citirea de bucăți proprii, părerea lor de rău față de cel ce nu mai este printre ei. Cuvintele de literară caritate ale unui apologist improvizat, care ne-a asigurat că vin dela o victimă a d-lui Chendi, ne-au amintit de măgarul care șvârlea cu copita în leul bolnav — și ne-a părut mult mai amară ironia falselor compătămiri ale unui măgar la coada leului care a neglijat să-l mănânce; am vrea, însă, de dragul comparației ca și d. Chendi să fi fost un leu. Domnul Lovinescu a ținut o scurtă cuvântare de apologie, prin ricoșeu personală, a criticului și șezătoarea s'a încheiat cu impresia unui regret pentru soarta, în general, a scriitorilor din țara românească.

Nu trecem însă cu impresiile spectatorilor asupra inițiatorilor șezătoarei. D-lor au avut în plus mulțumirea că ideea le-a izbutit în toate sinuositățile ei și s'au întors, poate, într'un fel, mulțumiți că și-au făcut astfel o datorie față de sine, lăsând oficial peste pana mult temută, a d-lui Chendi o duioasă și mai ales asigurătoare amintire. De-acum încolo pace patriarhală va fi și, mai ales, multă siguranță. De altfel aceasta este părerea cea prudentă și aceasta o credem în afară și poate chiar în ciudă oricărui interes al nostru.

N. Davidescu

INSEMNĂRI

ROLUL SOCIAL AL OFIȚERIMII.—Noul academician francez, generalul Lyautey, nu e numai un om de acțiune care întinde până departe sub umbra drapelului francez bine-facerile pacificării armate.

El a publicat acum vre-o 20 de ani două articole asupra rolului social al ofițerimei și al armatei, a căror concluzie o transcriem în cele ce urmează.

Dorința noastră este ca în orice educație să introducem factorul acestei idei noi (serviciul obligator), că la obligațiunea legală a serviciului militar să corespundă obligațiunea morală de a-l face să producă consecințele cele mai bine făcătoare din punct de vedere social. Desigur că războiul e un rău groasnic; dar atât timp cât evenimentele, o situație pe care nimeni din noi nu se gîndește să o îndepărteze, ne vor condamna să ne ținem veșnic preparați sub forma modernă a serviciului obștesc, esențialul e să tragem din acest rău cel mai mare bine posibil.

Ofițerilor de mâine spuneți-le că dacă și-au pus idealul lor într-o carieră de războaie și de aventuri, nu la noi trebuie să-l urmărească; nu-l vor mai găsi: luați-le această iluzie înaintea decepțiilor târzii. Dar dați-le această concepție fecundă al rolului modern al ofițerului devenit educatorul națiunii întregi.

Celorlalți, privilegiaților, celor instruiți de orice specialitate, destinați altor cariere, dar numai simpli soldați de mâine, arătați-le că departe de a blestema această încercare care-i smulge de la studiile, obiceiurile și gusturile lor și înaintea căreia cei mai cumpătați nu au avut până aici de cât cuvântul de resemnare, — e în folosul lor să prinză acest prilej prețios de a se introduce în mod intim în mijlocul poporului, de a-și pune la încercare valoarea în această atingere aspră și a arunca în microcosmul alcătuit de orice unitate militară, semințele rodnice al solidarității, ale reconcilierii și ale străduinței în comun. — C. C.

WOODROW WILSON.—Cu nu puțin de 408 din 531 de voturi electorale a fost ales deunăzi doctorul Woodrow Wilson ca președinte al Statelor-Unite americane.

Invingătorul celor 2 candidați ce păreau să aibă cei mai mari șorți de izbândă în lupta aprigă pentru scaunul prezidențial, Taft—care a obținut 11—și Roosevelt care a întrunit 104 voturi—e profesor la facultatea din Princeton și guvernator al statului New-Jersey.

De remarcat e faptul că, pentru prima oară de 16 ani de zile, ia în stăpânire Casa Albă din Washington un candidat al partidului democrat.

Și ar fi mai de relevat cumpăta înfrângere suferită de republicani. Cumplită nu numai în ceea ce privește numărul de voturi obținute, dar și în privința faptului că au pierdut majoritatea compactă de care au știut să se bucure timp îndelungat în senatul Uniunii, senat ce pareă o citadelă a lor invincibilă.

Noul președinte e relativ „nou“ în politică.

Sunt abia patru ani, de când democrații au obținut pentru candidatul or catedra universitară—și puțin în urmă guvernul provinciei New-Jersey. Șansele atunci erau infim de mici, căci democrații pierduseră în New-Jersey până în momentul acela toate alegerile. Cu toate acestea însă, Woodrow Wilson isbuti să întrunească o majoritate covârșitoare de 49000 de voturi.

Și, ceea ce fusese ca profesor, a rămas și ca om politic: un om al datoriei.

Cu o minuțiozitate de savant el se adânci în problemele cele mai complicate ale sociologiei, și, grație acestui amănunțit studiu, el îndrumă în așa chip legiferarea, încât New-

Jersey este considerat în lumea nouă ca un stat exemplar.

Temperamentul rece și modul său aspru de a se purta, care n'are nimic comun cu demagogia gălăgiosului Roosevelt, i-a adus porecla de „silk-stocking“ (Picioar de mătasă). Cu toate acestea însă el este un democrat în accepțiunea cea mai înaltă a cuvântului, care nu se sfiește să lupte pentru interesele marelor masse ale poporului, nu numai împotriva celor puternici, dar are îndrăzneala să se opună și demagogilor partidului din care face parte.

Noul președinte al Statelor-Unite e una din figurile cele mai marcante ale republicii de peste Ocean.—R. P.

FRANZ FUNCK BRENTANO.—Seria conferințelor din anul acesta ale «Cercului Analelor» din Capitală, s'a deschis cu două conferințe ale d-lui Franz Funck Brentano, istoric cunoscut, și profesor la Collège de France. Oaspetele «Cercului Analelor» este fiul filosofului și economistului Th. Funck Brentano, profesor la școala de științe politice — și se leagă cu un șir de scriitori de seamă francezi și germani.

În 1904—905 a ținut conferințe în America de Nord (Statele-Unite, Canada, Cuba); în 1905 în Austro-Ungaria; în 1911 prin Suedia, Danemarca și Rusia. Anul acesta el fu oaspetele Bucureștilor.

Autor dramatic împreună cu celebrul André de Lorde, — piesa scrisă în colaborare cu acesta: *L'Amour en cage*, avu 123 reprezentanții la teatru Athéné din Paris.

Foarte cunoscut prin scrierile sale istorice, multe premiate de Academia Franceză,—conferințele sale sunt gustate pentru împletirea lor savantă și literară în acelaș timp. La noi a vorbit despre «Le Collier de la Reine» (Maria Antoineta) și «Un salon littéraire au temps d'Alfred de Musset».

Printre conferențiarii anunțați să mai vorbească anul acesta la «Cercul Analelor» din Capitală, — relevăm numele ilustre ale unor: Paul Doumer, Henri Bordeaux, Eugène Brioux, Reynaldo Hahn și Félix Galipaux; asemenea scriitorii: Marcelle Tinayre și Yvonne Sarcey alături de ilustră noastră poetă Elena Văcărescu.

Conferințele Cercului Analelor formează un prilej plăcut publicului nostru, de-a lua contact cu spiritele mari ale Franței moderne.—Q.

MAX REINHARDT.—Directorul lui *Deutsches Theater* din Berlin și promotorul teatrului în arenă, este fără îndoială una din cele mai de seamă personalități artistice de azi. Prin minunatele sale puneri în scenă, Max Reinhardt a cucerit lauri în Germania sa, și în toată lumea. La noi în țară Reinhardt este cunoscut prin câteva articole de ziare și din povestirile puținilor noștri artiști care îi cunosc „de visu“ opera.

S'ar crede că arta de regisor a lui Reinhardt, preconizează bogăția decorurilor, fastul și luxul scenei... De loc. El vrea ca actorul să nu mai fie stânjenit de balastul decorațiunii, ci să se bizuie numai pe el însuși. Cuvântul, cu-

vântul să reinvieze... Actorul să apară din nou înaintea noastră în toată măreția lui. Decorul să fie redus la strictul necesar, așa cum eră pe vremea lui Shakespeare. Nu trebuie însă să trecem cu totul peste cuceririle frumoase ale tehnicii teatrului. Dar tehnica să nu fie stăpână teatrului, ci sclava lui.

În domeniul tehnicii teatrale, Reinhardt are câteva inovațiuni pe cari vrea să le pună în practică la *Teatrul celor cinci mii*. Teatrul acesta este ultimul lui proiect, un proiect îndrăzneț lac are lucrează de multă vreme, dar deocamdată îi lipsesc banii. Așa cum îl visează el, ar costa vreo 12 milioane... Teatrul acesta pentru cinci mii de spectatori, va reprezintă opere bune, cu prețuri de intrare efitine: e menit să fie un adevărat teatru popular.

În teatrele de astăzi privim oarecum actorii de sus în jos. În viitorul teatru al lui Reinhardt peripețiile dramei se vor petrece însă în mijlocul nostru, al publicului; actorii vor fi printre noi, dinnaintea noastră, așa cum eră în epocile de înflorire ale teatrului, pe timpul lui Sofocle, Shakespeare sau Moliere. Sunt, bineînțeles, multe opere și chiar mulți artiști cari nu se vor putea împacă cu „Teatrul celor cinci mii“. Dar sunt piese ca *Oedip*, *Miracolul*, *Jedermann*, cari cer neapărat un astfel de teatru, așa că trebuesc astăzi să se reprezinte în circ. Și *Hoții* lui Schiller s'ar potrivi pentru teatru acesta.

Nu se va juca în fiecare seară în *Teatrul celor cinci mii*, căci la drept vorbind, este oare cu putință să prezinți seară după seară, artă adevărată?

Teatrul de cameră (Kammerspiele) înființat tot de Reinhardt, n'are decât patru sute de locuri: un adevărat salon. Și știți de ce? Are drept scop să reunească patru sute de

persoane în aceeași dispoziție sufletească, însuflețite de aceeași sentimente, cu aceeași pregătire intelectuală: o elită estetică. Dar de unde să iei—chiar într'un oraș de milioane ca Berlinul—elita aceasta estetică, acești patru sute în aceeași dispoziție sufletească, animați de aceleași sentimente, cu aceeași pregătire? Pentru anumite opere, pentru anumiți artiști, lucrul cel mai potrivit, idealul, ar fi un teatru cu douăzeci de locuri. Vedeți cum la repetiții artiștii ne arată comoriile minunate ale sufletului lor; iar seara, în fața publicului, apar cu totul schimbați: li-e parcă frică să-și deschiză inima, să ni se destăinuiască.

Pentru prima reprezentăție, ca un fel de sfințire a teatrului său, Reinhardt se gândește la *Faust*, partea I-a și II-a. Reinhardt pune astfel în scenă Prologul din cer:

Sala este cufundată în întuneric. Raze de lumină puternice, strălucitoare, cad de sus, din cupolă, în orchestră. Fășii întunecoase din adâncul pământului încep să se ridice din orchestră, să se miște... Pământul se crapă... Răsare o stâncă deasupra căreia îl vedem pe Mefisto. Lumina orbitoare din cupolă îl acoperă de raze... Iși ridică ochii spre cupolă, privește sus, în cer, unde acum strălucesc, înconjurați de o aureolă luminoasă, Dumnezeu-Tatăl și îngerii... Astfel începe convorbirea între Dumnezeu și Mefisto...

Dar Reinhardt nu se mulțumește numai cu marile opere consacrate. El speră că va avea putința să reprezinte și lucrări nouă. Odată cu *Teatrul celor cinci mii* vor apărea și scriitorii și piesele potrivite acestui teatru; în special se așteaptă renașterea dramei religioase, în genul celei dela Oberammergau. Hauptmann va scrie poate o astfel de dramă. Eduard Stucken lucrează de pe acum la o legendă.—I. K.

REVISTA REVISTELOR

SIMBOLUL — o revistă nouă în ce privește mediul artistic în care se prezintă,—aduce o bucată de Proză albă a lui Emil Isac, îmbibată de acelaș parfum de sentimentalitate ascuțit ironică. Emil Isac e încântat de poetica muzicalitate ce își găsește în numele lui Emil Isac.

Mai publică d-nii Al. T. Stamatiad, Ș. Bascovici, Solacolu, Samyro, Iovanaki, Vițianu, ș. a. Ca o curiozitate relevăm bucată d-lui A. Coșbuc, fiul marelui poet.

Simbolul are remarcabile desene de Marcel Iancu, un tânăr din școala lui Iser.

Ca o curiozitate iarăș: *Simbolul* nu este de fel simbolist.

REFORMA ALIMENTARĂ, organul Asociației Vegetarienilor din România, a intrat cu no ce-l primirăm, în anul V-lea.—D-l D-r. C. Parhon, distinsul clinician de boale nervoase, președinte al acestei asociații, rezumă într'un articol activitatea de până acum a Asociației acesteia, care lucrează cu un entuziasm de nebiruit în atmosfera de ironie și indiferență a celei mai mari părți din public.

Asociația numără membri tot mai numeroși: numărul mare al medicilor membri poate fi îndemnător pentru restul publicului (găsim printre membri pe profesorii Cantacuzino, Marinescu, Minovici, apoi d-rii Leonte, Frangulea, Bușilă, Kaminski, etc.)

Asociația a ținut anul trecut o serie de șezători de propagandă; a scos volume de propagandă, și înșfârșit prin revista de care ne ocupăm aci, a căutat să risipească ideile

greșite relative la valoarea și necesitatea cărnei în alimentație.—Mai rămâne un ideal de împlinit pentru entuziaștii vegetarieni: „Inființarea unei brutării care să fabrice o pâine integrală“.

Urăm vegetarienilor români îndeplinirea și a acestui ultim ideal al lor.

Un lucru pe care nu l'ar fi putut gândi nimeni ca fiind cu putință în publicistica românească: ziarul comercial *ARGUS* intră în al treilea an de apariție zilnică. Cu prilejul acesta el anunță noi îmbunătățiri, odată cu luarea direcțiunii ziarului pe seama d-lui Chr. D. Staicovici, secretarul Camerei de comerț și industrie din Capitală, și fostul secretar general de până acum al Ministerului de Industrie și Comerț. Relevăm în numărul acesta jubilar și articolul d-lui D. Hagi-Theodoraki, Președintele Camerei de Comerț din Capitală, despre *Starea noastră economică și financiară* de față.—Un articol revelă *lipsurile exportului nostru de făină*, export care a fost întrecut în primele opt luni ale anului curent, cu 30 la sută de către cel bulgar.—Exportul românesc de făină, care a fost în 1909 de patru ori mai mare ca cel bulgăresc, n'a mai fost în 1910 decât de 2 ori și jumătate mai mare; în 1911 a fost aproape egal, — și în anul acesta, cum văzurăm, a fost întrecut cu 30 la sută de cel bulgăresc.—

Un organ imparțial, cu informații pentru toate ramurile de comerț și industrie, și cu articole competente de îndrumare neguțătorească,—așa vrea să fie și de acum înainte *Argus*.

Cetitorii români oboșiți se vede de atâta literatură scrisă, se îndreaptă spre publicațiile ilustrate cu fotografii dacă nu cu adevărate creațiuni de artă.— Trăim epoca fotografiei și a cinematografului.— După «Ilustrațiunea Română», iată acum *ILUSTRAȚIUNEA NAȚIONALĂ* care se ia la întrecere cu cea dintâiu; pe lângă altă revistă ilustrată săptămânală pe care o scoate cu succes librăria Socec.

În «Ilustrațiunea Națională» pe care o primim, găsim un articol interesant al D-lui *Dr. C. Istrati: Pictorul Grigorescu: caricaturist.*—Prietenul marelui artist însăși în acest articol amintiri duioase și amuzante, cum e depildă amintirea acelei «Trinități» boeme pe care o forma Pictorul Grigorescu (tatăl); *Dr. Grecescu (Sf. Duh)* și *D-rii Bernăth (fiul)*... Trinitatea aceasta de îndrăgostiți ai artistului, constituită prin 18.9, eră un centru de cristalizare în lumea intelectualilor din București. «Pe lângă ea se mai roteau Ștefan Mihăilescu, *Dr. Racoviceanu, Basarabescu, poetul Zamfirescu și alți mulți, astăzi răpoșiți.*—Caricaturile pe cari d. dr. Istrati le alătură articolului D-sale, sunt în spiritul vremii; ele au o valoare de document, fiind făcute în ceasuri de veselă tovărășie.

Tot în acest număr d. *Maior C. Leon Botez* scrie lucruri interesante despre *Telefonia fără sârmă*, cu gravuri și schițe lămuritoare.

D-l *Alex. Macedonski* scrie despre *orașele monstruoase.*—Literatura o scrie dd. *Karnabatt, H. Lecca, Radu Ro-*

ssetti, Căpitanul N. Vulovici și Cridim. De împerecherea acestor nume e responsabilă revista—a cărei hârtie e foarte lăxoașă.

În jurul Teatrului Național din Iași apare o revistă săptămânală: *TEATRUL.*—Drăgălaș editată și cu articolașe scrise de d-nii: *T. Argezi, Topârceanu, Rodion, C. Săteanu ș. a.*—ea are rostul să servească și de program în seara spectacolelor, cari, după cum se știe, țin trei zile din săptămână, în teatrul Iașilor.

Paginile dela urmă cu informații teatrale, întrețin interesul publicului pentru mișcarea teatrală de pretutindeni.

Buletinul cercului de studii al partidului liberal. Anul II, No. 1: *Anibal Teodorescu: Textul Constituțiunii și modificările ce sunt. a i se aduce prin revizuire; G. G. Danielopol: Nevoia unei reforme electorale.* No. 2—3: *M. D. Berlescu: Studiu de legislațiune electorală comparată.* No. 4—5: *C. M. Dimitriu: Cercetări asupra dezvoltării regimului electoral în România; Instrucțiuni pentru adunarea datelor statistice în vederea reformelor electorale; C. M. Dimitriu: Monografia electorală a județului Dâmbovița; Anexe: Așezămintele electorale ale României; Bibliografie pentru Reforma electorală; Edit. Cercul de studii, c. Victoriei 44, București.*

MEMENTO

— Articolul d-lui *Vanco Gheorghieff*, deputat în Sobranie, a apărut și în „Bulgaria” din Sofia. Noi îl publicăm în No. de față al revistei noastre cu titlu de document.

— *La Casa Școalelor* se țin conferințe instructive făcute de oameni competenți și însoțite de producții artistice.— Așa deunăzi d. *Prof. Dr. I. Simionescu* dela Universitatea din Iași și membru al Academiei Române, a istorisit viața lui *Bernard Palissy*, artist și savant, anatomist, pedagog, inventator al smalțului artistic, — dar și un mare caracter al secolului XVI-lea, care îndură Bastilia mai bine, decât să se lepede de credințele sale științifice — Conferența a fost însoțită de un concert și de producții cinematografice.

Aceste serate, datorite inițiativei d-lui *M. Popescu*, harnicul administrator al Cassei Școalelor, vor continua.

— Colaboratorul nostru, d. *Vladimir Ghidionescu*, scrie în *Journal de Genève* un articol despre interesele României în Balcani. Autorul arată că neutralitatea noastră a fost o necesitate.

— *Octave Mirbeau* a propus pentru premiul Goncourt din anul acesta, pe *Charles Vildrac*, tânărul autor al romanului *Decouvertes.*

— A murit *A. Alecsandrescu-Dorna*, ziarist și un bun cronicar teatral.— A făcut și piese de teatru, a tradus multe din franțuzește și italianește, și a făcut și literatură din care a apărut de curând o culegere sub titlul: *Popasuri, Lucruri de demult.*—Împreună cu colaboratorul nostru, d. *Eugen Porn*, a alcătuit și un *Dicționar Româno-Italian.*

— Nenumăratele scrieri astronomice populare din toate țările culte, dovedesc că pentru a cunoaște misterele bolței cerești nu îți trebuiesc studii matematice superioare. În *Romanul Cerului*, (Bibl. p. toți, 60 bani), d. *Victor Anestin* înzistă asupra noțiunilor cari pot fi înțelese de oricine, fără nici o pregătire specială. „Romanul cerului” e o călătorie instructivă prin lumea solară și aceia a stelelor, călătorie ușoară și plăcută, care familiarizează pe cei care o întreprind cu mărșul univers din care fac parte Soarele și Pământul nostru.

Autorul „Romanului Cerului” e un bun cunoscător al cerului, pe care-l studiază de ani de zile cu lunete de diferite mărimi și la sfârșitul scrierei acesteia dă și indicațiuni cum poate fi studiată bolta cerească

— A murit *Elie de Cyon*, anatomist și filosof, fost profesor la Universitatea din Petersburg. *N. R. R.* s'a ocupat de cercetările sale faimoase asupra simțului direcțiunii și al spațiului, care, după acest savant s'ar fi aflând în canalele din urechea internă. Teoria aceasta ca și alte teorii tot așa de revoluționare ale savantului astăzi mort, au fost mult discutate între filosofi și fiziologiști.

— *Casa lui Balzac* din Paris, rue Raynouard, a fost declarată monument istoric și va aparține de acum statului francez.

— Ziarele se ocupă de *deciderea Teatrului Național din Craiova* care cât pe aci era să fie vândut la licitație acum câteva luni. D-lui *Emil Gârleanu*, actualul director al acestui teatru, i se cuvine meritul

de a fi „desființat pur și simplu acest teatru, care mai exista doar cu numele”. Lumea așteaptă acum dela curajosul director să desființeze și ficțiunea directoratului său la acest teatru, care nu există decât în bugetul Statului.

— *Alfredo Niceforo* a scris un studiu curios: *Le Génie de l'Argot* (edit. Mercure de France, 3.50),—un esai asupra limbajilor speciale, cum e de pildă Argot-ul, această minune de invențiune lingvistică a plebei pariziene, pe care Jean Richepin și Yehan Rictus au ilustrat-o și în literatură.—„Cartea e un esai sociologic, spune autorul, care, fără să uite sensul filologic al cuvintelor, studiază legile care rânduiesc nașterea, formarea și dezvoltarea limbajilor speciale, cu deosebire a acestei formațiuni particulare a limbajului special, care e Argot-ul.

Ce e Argot-ul? Argot-ul e un limbaj special care rămâne cu intenție secret, sau care făurește, oridecâteori are nevoie, cuvinte și fraze cu intenție păstrale în umbră, căci scopul său esențial e să apere grupul argotier de indivizi.”

— E de actualitate azi volumul lui *Pierre Marge: Voyage en Dalmatie, Bosnie-Herzégovine et Monténégro* (edit. Plon-Nourit, 3.50).—Autorul notează impresiile sale din două călătorii făcute în aceste țări, una înainte și alta după anexarea Bosniei. Vede un progres pentru această țară la a doua călătorie — față de ce-a văzut în prima călătorie.— Pentru Muntenegru și Muntenegreni, autorul are pagini cum nu se poate mai entusiaste

— *Povestea unei lucrătoare* de *Adeluidă Popp*, e istorisirea duioasă a femeii ce are de îndurat mizeria muncii de fabrică și neîncrederea colegelor ei în idealul ce ea îl urmărește.

Romanul intră în rândul literaturii feministe de azi, și se poate alătura prin obiectul și prin sinceritatea lui, de romanul celebru al Margueritei Audoux, *Marie Claire.* Traducerea în românește de I. Brănișteanu și I. Nour. Prețul, lei 1.50. Depozit la Alcalay.

— *Patrusprezece opere inedite de ale lui Balzac* stau necunoscute în muzeul Chantilly și așteaptă un decret care să permită darea lor în vileag. Dintre aceste opere, una singură e terminată: *Despre guvernământul modern*, studiu politic al domniei lui Ludovic Filip.—Mai e apoi un roman mistic în felul lui *Séraphita*; o disertație mistică: *Traité de la Prière*; un studiu de teatru; câteva fragmente de istorie generală: *Les Héritiers Boiruge*; și alte lucrări disperate.

— *Din partea Administrației:* Cererile de colecții legate a 1 leu și 50 volumul, cari n'au putut fi satisfăcute în timpul din urmă din pricina epuizării volumelor V și VI,—au început a fi executate în ordinea în cari au fost făcute, sosindu-ne dela legat un nou stoc de 200 volume de aceste.

Rugăm așa dar pe toți cititorii noștri cari au avut să suferă întârzieri—să aștepte încă puțin până vor primi, fiecare la rând, volumele comandate.

— Cu acest No. *N. R. R.* intră în al V-lea an de apariție săptămânală.

